

*Аспірант заочної форми навчання
докторантури та аспірантури Одеського
державного університету внутрішніх
справ*

Абдулаєв Марат Абдулайович

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ У СКЛАДІ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Одним з найважливіших фактор успішної боротьби і протидії організованій злочинності є поняття і вивчення особистості учасника організованих груп і злочинних організацій.

Час минає, суспільство неминуче рухається вперед змінюються стандарти у всіх галузях та напрямках розвитку, основні з яких є економічні та політичні, у зв'язку з чим на мою думку треба переглянути раніше встановленні кримінологічні характеристики осіб, які вчиняють злочини у складі організованих груп та відійти від стереотипу, що учасник ОЗУ це раніше судима особа з криміногенним типом особистості та має антигромадський світогляд, навпаки на сьогоднішній день в Україні особа яка є учасником ОЗУ в більшості випадків це - людина "середнього" та вище класу, яка має вищу освіту, становище у суспільстві та інше.

Наприклад у навчальному посібнику Харківського національного університету внутрішніх справ «Кримінологія: питання та відповіді», написаний авторським колективом О. О. Авдєєвим та А. А. Васильєвим під загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. М. Литвинова вказана характеристика "керівників" ОЗУ – "Для лідерів організованих груп та злочинних організацій більш характерним є вік від 30 до 50 років. Переважно це особи, які вже мали судимості, є авторитетними у злочинному світі, мають широке коло зв'язків. Керівна ланка злочинних угруповань частіше за все безпосередньо участі у вчиненні злочинів не приймають. До їх функцій належить, здебільшого керівництво та процес організації діяльності безпосередніх виконавців вчинюваних групою злочинів."

На мою думку така характеристика була актуальна в період 1990-2000 рр., коли основні види злочинів ОЗУ були грабіжи, розбійні напади, викрадення людей, кришування бізнесу та інше, нерідко такими групами керували безпосередньо з міст позбавлення волі.

Сучасна організована злочинність України перейшла на новий рівень та поглибилась в економічний та державний сектор, утворюються потужні осередки які діють під прикриттям різноманітних організацій усіх форм власності, бізнес структур та інших. Лідери яких у переважній більшості не мають адміністративних штрафів не кажучи вже про факти притягнення до кримінальної відповідальності, також вони можуть не підтримувати зв'язку з "класичним" кримінальним світом, змінилося якість і структура. Це не ті "наперсточники" і "кидали" 90-х років ... Це вже організована злочинність -

інтелігентна, "біловоротникова", з сильними кримінально-корумпованими зв'язками, з політичним прикриттям, в тому числі депутатськими мандатами.

Необхідно більш детально визначити та дослідити мотивацію злочинів у даній сфері та ризиків їх створення.

Мотивація включає процес виникнення, формування мотиву злочинної поведінки та її мету. Мотив злочинної поведінки, на думку кримінологів, потрібно розглядати як внутрішнє спонукання до дії; бажання, визначене потребами, інтересами, почуттями, які виникають і загострилися під впливом зовнішнього середовища, конкретної ситуації [1]. У той же час, як вважає більшість дослідників, при корисливих злочинах особистість «переважає» над ситуацією, а мотив формує мету. Мотив злочинної поведінки формується під впливом соціального оточення, життєвого досвіду особистості; спонукання є внутрішньою безпосередньою причиною злочинної діяльності і виражає особисте ставлення до того, на що спрямована злочинна діяльність [2].

Кримінологічне вивчення злочинця включає дослідження всієї складної комплексної проблеми людини і її діяльності, причинних зв'язків, причинних комплексів, мотивації індивідуальної кримінальної поведінки. Крім зазначених традиційних ознак кримінологи виділяють інші, оскільки вони відображають соціальні позиції і ролі особистості, її діяльність і соціально-рольове поле, суб'єктивні, фіксуючі споживчо-мотиваційну сферу; ціннісно-нормативну характеристику свідомості [3], тоді як при аналізі кримінально-правової характеристики беруться до уваги дані про характер і мотив злочину, форми організованої злочинної діяльності, види співучасників, їхню роль, колишню судимість тощо [1].

З кожним роком склад організованої злочинності стає все більш різноманітний та змінює свій формат з закоренілих рецидивістів на людей які займають посади державних службовців, працівників правоохоронних органів, політичних організації та інших, які використовують службове становище та повноваження для своїх корисних цілей та незаконного збагачення.

Аналіз практики притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчиняють злочини у складі ОЗУ, дозволяє дійти висновку про те, що вони здебільшого характеризуються високим освітнім цензом, високим рівнем соціальної адаптованості, мають значний соціальний статус.

Всі ці дані дозволяють учасникам ОЗУ інтегруватись у владні структури, державні органи та організації, тощо.

Залучати до злочинних схем державні адмінресурси, проводити незаконне відчуження земель та інші дії направленні на незаконне збагачення злочинним шляхом.

Яскравим прикладом цього є викриття злочинного угруповання Одесчини, до якого входили колишні й нинішні правоохоронці.

У спецоперації взяли участь оперативники Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України під процесуальним керівництвом Генеральної прокуратури України. Було затримано вісім осіб, серед яких виконавці, кілери, посередник і замовник.

Про це, 14 вересня 2016 року, повідомила тодішня Голова Національної

поліції України Хатія Деканоїдзе під час спільного брифінгу із першим заступником Генерального прокурора України Дмитром Сторожуком. За словами Хатії Деканоїдзе, у місті Затока Одеської області працювало ОЗУ, яке з метою незаконного заволодіння земельними ділянками та об'єктами нерухомості вдавалося до підпалів баз відпочинку, залякування людей, викрадення власників земельних ділянок, а також організувало замовне вбивство. «Сьогодні ми затримали останнього фігуранта, який є замовником і керівником ОЗУ», – зазначила Деканоїдзе. Наразі відкрито кримінальне провадження за ст. 115 Кримінального кодексу України. За підрахунками правоохоронців, також йдеться про збитки у розмірі кількох десятків мільйонів доларів. Відтак у Генпрокуратурі не виключають пред'явлення підозри по інших статтях Кримінального кодексу України. [4]

На прикладі вищевказаного нам стає зрозумілим якими оборудками спекулює організована злочинність України на сьогоднішній день, що завдає державі колосальні збитки. Також ми бачимо, що у даному випадку сталося фактично злиття адміністративних і злочинних елементів.

У Затоці (Одеська обл.) представники Нацполіції, ГПУ та СБУ проводять масштабну операцію, обшуки та затримання.

Про це 10 грудня у своєму блозі на ФБ повідомив глава МВС Арсен Аваков «сьогодні Департамент захисту економіки і Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції проводять фінальну операцію з припинення діяльності злочинної групи, в складі якої окрім чиновників місцевих органів влади – нажаль – входять і місцеві судді та СБУшники, поліцейські, прокурори... До операції залучено понад 300 співробітників центрального апарату Нацполіції.» [5]

На жаль ми спостерігаємо неминучу тенденцію зростання організованої злочинності по всьому Світу, так Україна зайняла 113-є місце в списку з 137-ти країн світу за рівнем організованої злочинності.

Згідно з даними рейтингу, складеного фахівцями Світового економічного форуму, Україна опинилася в групі країн з найвищим рівнем організованої злочинності поряд з державами Південної, Латинської Америки і Африки. Поруч з Україною 112-є місце займає Уганда, а 114-е - Тринідад і Тобаго. Із сусідніх з Україною країн Польща зайняла 54-є місце, Угорщина - 56-е, Словаччина - 64-е, Румунія - 71-е, РФ - 86-е, Молдова - 94-е.

Фахівці склали рейтинг на основі даних за 2015-2016 роки. Країнам виставлялися оцінки від 1 до 7, де 1 - значний вплив організованої злочинності на бізнес, а 7 - відсутність впливу. [6]

Підсумував вищевикладене стає зрозумілим, що запорука успішної боротьби з організованою злочинністю це є своєчасне реагування на зміну ситуації, динаміки розвитку та поширення, бути завжди на крок вперед та проводити заходи направлені на профілактику цього явища. Поглиблене вивчення особистості злочинця та можливих ризиків пов'язаних з його сферою діяльності це те, що дасть нам змогу успішно запобігати виникненню та розвитку ОЗУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Корж В. П. Суб'єкт злочинних посягань у кредитно-фінансовій сфері / / Вісник Національно- го університету внутрішніх справ. — 2002. — Спецвип. — С. 162-166.
2. Игошев К. Е. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения . Учебное пособие / Игошев К.Е. - Горький: Изд-во ГВШ МВД СССР,1974. - 168 с.
3. Криминология: Учебник для вузов/Под общ. ред. д. ю. н., проф. А. И.Долговой. -3-еизд., перераб. и доп. — М.: Норма, 2005. - 912 с.
4. Українські національні новини. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1602056-natpolitsiya-vikrila-na-odeschini-organizovane-zlochinne-ugrupovannya-na-choli-z-sekretarem-silradi>
5. Аваков А.Б. facebook Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.facebook.com/arsen.avakov.1/posts/1215644248525679?notif_t=close_friend_activity¬if_id=1481384144106845
6. Всемирный экономический форум. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/competitiveness-rankings/#series=EOSQ035>